

Lönsamt odla julgran

Massor med julglädje! I den här julgransodlingen växer några av de ca tre miljoner julgranar som svenskarna kommer att konsumera i år. Julgranar är en lönsam gröda på nedlagd jordbruksmark. Det visar ett examensarbete gjort på uppdrag av SkogForsk.

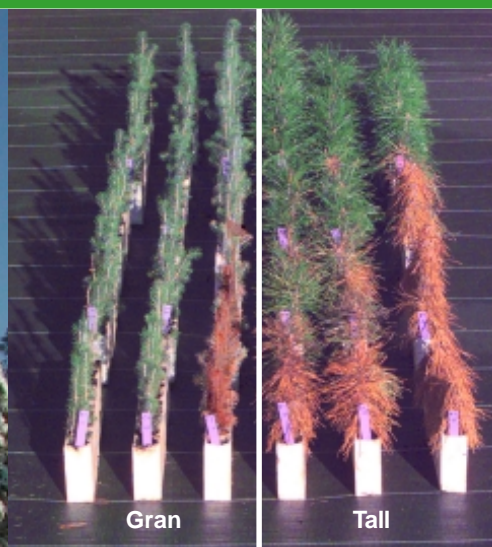

Läs mer på sidan 2

Klarar din skog kylan?

Läs mer om frystestning på sidorna 4–6

Inget julkort

Rött och grön är ju julens färger. Men bilden ovan är ingen hyllning till julen, utan visar resultatet av en frystest.

Plantorna i bildens nederkant har utsatts för en hård frysning, plantor i bildens överkant en mildare. Inom respektive art är den vänstra raden en hårdig proveniens, den högra en ohärdig och mittenraden en medelhärdig.

Skillnaderna i skador ger en bild av plantornas härdighet.

Instabila granar i södra Sverige. Sid 7.

Mycket jobb men god utdelning, tycker Sveriges julgransodlare

Det krävs mycket tid och arbete att sköta en julgransodling. Men jobbet ger god utdelning. Marknaden är dock priskänslig. Vid en överetablering kan priserna sjunka snabbt. Det säger svenska julgransodlare i en enkät.

Enkäten ingick i ett examensarbete som **Linda Paulmann** vid skogsvetarprogrammet på SLU gjorde på uppdrag av SkogForsk. Syftet var att få en bild av marknaden för julgranar i Sverige och se om det finns utrymme för ökad export av granar. Ett annat syfte var att se om det finns behov av bättre plantor.

Lönsamt

I enkäten svarade de flesta att julgransodling är lönsam. Fyra av tio odlare bedömde att avkastningen översteg 15 procent, och två tredjedelar att den översteg 10 procent. Det är betydligt högre förräntning än vid vanlig virkesproduktion.

Linda Paulmann, jägmästarstudent lindapaulmann@hotmail.com
Mats Hannerz, SkogForsk mats.hannerz@skogforsk.se

Svaren stämmer väl överens med de kalkyler som gjordes i examensarbetet. Internräntan vid odling av vanlig gran och försäljning direkt till grossist blev där 19 procent.

Vid försäljning direkt till slutkund kan odlaren få ut mer än dubbelt så mycket per gran, men då tillkommer en del kostnader.

Bättre plantor

I enkäten efterlyste odlarna bättre plantmaterial. Jämnare grensättning, tätare krona och bättre hårdighet mot froster var de mest önskvärda egenskaperna. Detta gällde speciellt nordmanngran

Om enkäten

Enkäten skickades ut till samtliga 46 medlemmar i Sydsveteres julgrans- och pyntegröntodlarförening. Nästan alla fastigheter låg i Blekinge, Skåne, Halland och Småland. Efter påminnelse kom det in svar från 32 odlare.

Tre miljoner granar

Enligt Statistiska Centralbyrån använder svenska folket tre miljoner julgranar om året. De flesta kommer från Sverige, men ca 200.000 importeras, främst från Danmark.

Det är svårt att få en bild av julgransodlingen i Sverige. Enligt Jordbruksverket uppgick julgransodlingen inom lantbruket till 368 hektar år 2001. Siffran innefattar dock inte andra företag som odlar julgranar på tidigare åkermark. Förr registrerades all sådan odling av lantbruksnämnden, men idag är det bara om åkermarken används för virkesproduktion som tillstånd måste sökas, då hos Skogsstyrelsen.

Det är också vanligt att julgranar odlas i kraftledningsgator och på andra "outnyttjade" markbitar. En kvalificerad bedömare gissade att det bara i Skåne odlas julgranar på mer än 1.000 hektar.

Många julgranar tas också ut som biprodukter i skogsbruket vid röjning och avverkning.

Lönsamt visar kalkyl

Förutsättningar

Antal plantor: 9.000/ha
 Utbyte av julgranar: 70 %
 Arbetskostnad: 175 kr per timme
 Försäljningspris till grossist: 40 kr/gran

Kostnader per hektar

Plantor och plantering år 1:	27.675 kr
Årlig ogräsbekämpning och tillsyn, totalt:	29.855 kr
Formklippning, uppmärkning, huggning, städning m.m. år 6-10:	92.060 kr
Summa kostnader år 1 till 10 utan räntebelastning:	149.590 kr

Intäkter per hektar

Uttag	
År 7: 1.260 granar, år 8: 2.520 granar, år 9: 1.575 granar, år 10: 945 granar	
Summa intäkter utan ränta:	252.000 kr

Nuvärde år 0 vid 6 % ränta: 52.496 kr/ha

Internränta 19 %

(*Abies nordmanniana*), men även andra ädelgransarter, som serbisk gran (*Picea omorica*) och blågran (*Picea pungens*), som har svårt att klara klimatet i Sverige.

Mer rådgivning

Många odlare framhöll att det krävs kunskap för att lyckas med julgransodling. Mer än hälften efterlyste rådgivning eller handböcker i odling.

Efterfrågan ökar

I examensarbetet beräknades att det räcker med 4.800 hektar julgransodling på nedlagd åkermark för att täcka hela behovet i Sverige. Då finns det också utrymme för en viss export. Under förra året exporterade Sverige t.ex. 3.000 granar till Polen, som är ett av de julgranstättaste länderna i världen.

Världsmarknaden för "levande" julgranar ökar med 1-2 procent årligen – trots att plastgranarna blir allt vanligare. I dag är varannan engelsk och amerikansk gran av plast!

"Hugg själv" och "e-handel"

Försäljningen i storstäderna går ofta via större grossister. De flesta mindre julgransodlare säljer dock till en lokal marknad genom egen torghandel eller till en lokal grossist.

Ett populärt koncept är "hugg själv". Köparna får själva komma ut till odlingen, och välja och hugga sin egen gran. Julgransköpet blir en familjeutflykt.

Julgranshandeln har också hittat till de nya e-handelskanalerna. I Småland finns t.ex. företaget Agra Sweden, som köper in granar från småländska skogs- och jordbrukare. Granarna levereras direkt till kunden, som oftast finns i storstäderna. Priset ökar ju närmare jul beställningen kommer in...

"Marken används till annat"

För att få svar på frågan varför skogsägare inte odlar julgran, skickades också en enkät ut till en kontrollgrupp med 77 markägare i södra Sverige som inte

odlar julgranar. 52 av dessa svarade.

En tredjedel hade någon gång funderat på att odla julgran, men nära hälften tyckte att det var helt ointressant. Skälen var bl.a. att det är en dyr investering där intäkterna kommer sent, och att det är mycket arbete. Dessutom såg många problem med vilt, frost och för långa årsskott. Huvudskälet var dock att marken redan användes till annat.

Prispress i Danmark

I Danmark producerar 4.000 julgransodlare 12 miljoner granar varje år. Av dessa går 10 miljoner på export, vilket gör julgransodlingen till en viktig näringsgren. Danmark är Europas ledande julgransproducent.

Julgransodlingarna har ökat påtagligt den senaste tioårsperioden, både i Danmark och närområdet söder därom. Det har lett till en överproduktion och prispress. För att hejda prisfallet har grossister och exporter nu gått samman i *Afsætningsforeningen for Juletraer og Pyntegrønt*.

Nordmanngranen är den vanligaste arten i Danmark, och den helt dominerande på exportmarknaden. Odlingarna täcker 21.000 hektar. Danskarna själva verkar dock tycka bättre om den vanliga granen (rödgran).

Exporten av nordmanngran till Sverige är relativt liten (ca 140.000 granar år 2001). Det beror främst på att arten inte slagit igenom i de svenska hushållen.

Satsning i Norge

Norge satsar stort på julgransodling. Målet är att bli självförsörjande och exportör. I västra Norge odlas mycket amerikansk klippgran (*Abies lasiocarpa*).

Källa: Paulmann, L. 2002. *Julgransodlingar i Sverige – utbud, efterfrågan och lönsamhet. Examensarbete vid Institutionen för skogens produkter och marknader, SLU. Uppsala 2002.*

Handledare var Lars Lönnstedt, SLU och Mats Hannerz, SkogForsk.

Ingen julgransforskning i Sverige

I Sverige bedrivs i stort sett ingen julgransforskning. Då är det bättre i vår omvärld. I Danmark är ett 10-tal forskare engagerade. Även i Norge finns forskningsprojekt för förädling och skötsel av både vanlig gran och klippgran. I USA finns flera julgranscentra med forskning, förädling och rådgivning. Det finns också vetenskapliga tidskrifter som *American Christmas Tree Journal* och *Christmas Trees*.

"Det svenska skogsbruket stirrar blint på volymproduktion, och då satsar man hellre på t.ex. hybridasp än på forskning om julgransodling – även om julgranar skulle vara lönsammare". Det säger Pelle Gemmel vid SLU i Alnarp till PLANTaktuellt. "Ingen är villig att finansiera sådan forskning hos oss".

Det är också stor skillnad i entreprenörsanda mellan danska och svenska markägare enligt Pelle Gemmel. "Danskarna är bättre på att ta tillvara den småskaliga julgransodlingens potential", säger han.

Kungsgran - en riktig Kalle Anka-gran

I Sverige vill de flesta hushållen ha den vanliga svenska granen (*Picea abies*). En allt större del intas dock av nordmanngranen, även kallad kungsgran. Den härstammar från bergstrakterna i Kaukasus och Turkiet. Den är populär därför att den får en form som liknar en "Kalle Anka-gran" vid formklippning. Dessutom barrar den betydligt mindre än vanlig gran.

I examensarbetets kalkyler gav kungsgranen högre intäkt än vanlig gran, men den måste odlas några år längre, 13 år i stället för den vanliga granens 10 år. Dessutom kräver kungsgranen vilthägn så den vanliga granen kan vara mer lönsam. Här är räntan viktig.

Foto: Lars Bo Pedersen, Center for Skov, Landskab og Planlægning